

DÅPSLØFTET

INSPIRASJON TIL ARBEIDET MED DÅP

Omsorg og nærvær

– forskning på
fadderrollen

SIDE

6-7

.....
FELLESSKAP
MED BREIDD
OG TAKHØGDE
side 3-4

.....
KULTURUKE
MED DÅPSKJOLER
side 10-11
.....

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet

ET FELLES OPPDRAG

På forsiden av denne utgaven av «Dåpsløftet» ser vi fadder Martin som løfter Frida på skuldrene. Det å være fadder eller å ha faddere er noe en stor andel av Norges befolkning har til felles. Å være fadder er et ærefullt oppdrag. Fadderne er viktige voksne rundt barn som døpes og betrodde personer for dåpskandidater i alle aldre.

Fra kirkens side legger vi vekt på at en fadder er et vitne som har et ansvar. I dåpsliturgien beskrives menighetens og faddernes hellige ansvar med «å vise omsorg, be for barna, lære dem selv å be og hjelpe dem til å bruke Guds ord og delta i den hellige nattverd, så de kan leve og vokse i den kristne tro». Birgitte Lerheim forsker på hvordan «folk flest» forstår fadderskapet og utfordrer kirken på å anerkjenne omsorgsaspektet ved fadderskapet og tolke

dette teologisk, i tillegg til å kommunisere oppgaven med å lære og leve i troen vi er døpt til.

Og hva er forventningen til fadderne når dåpskandidaten er voksen? Fadderne er et vitne til den hellige handlingen, men vil også stå i en spesiell relasjon til den som blir døpt. En kan gjerne utfordre fadderne til å delta i gudstjenesten med en oppgave ved dåpen. Og alle vi som er faddere kan oppfordres til å be for fadderbarna våre i gudstjenestene, gjerne med lystenning.

Den reviderte dåpsliturgien som tas i bruk denne høsten har som mål å gi dåpen en god plass i gudstjenesten. Mulighetene for at folk fra dåpsfølgene kan delta har også blitt tydeliggjort. Det er et fint uttrykk for felles

oppdrag og omsorg når faddere deltar som tekstlesere eller sammen med presten legger hendene på dåpskandidaten etter dåpen.

Døp dem og lær dem! Dette er Jesu oppdrag til sin kirke alle steder, til alle tider. Menigheter over hele landet inviterer offensivt og er åpne for ulike måter å gjennomføre dåp på. Noen eksempler er løftet fram i dette magasinet. Vi håper lesningen kan gi inspirasjon og ideer til godt dåpsarbeid i Den norske kirke.

Vennlig hilsen
Jens-Petter Johnsen
direktør i Kirkerådet

INNHOOLD

Fellesskap med breidd og takhøgde	side 3
Korleis unngå dåp på samleband	side 5
Omsorg og nærvær – forskning på fadderrollen	side 6
Når dåpskandidaten er voksen	side 9
Kulturuke med dåpskjoler	side 10
Viktig for generasjoner etter oss	side 12
Velkommen til verden, velkommen til dåp	side 13
Gjennomtenkt drop-in-dåp	side 14
No har vi funne forma vi ønskjer	side 16

Kommunikasjon

I ressursbanken.no finnes bilder og tekster som kan være til god hjelp i kommunikasjonsarbeidet om dåp. Her er også ressurser om dåp og dåpssamtalen.

Ferdige maler som kan brukes som utgangspunkt for eget materiell er tilgjengelig i nettstedet trykksak.kirken.no. Her finnes invitasjonsbrev, brosjyre og annonse der tekst og bilder tilpasses den konkrete bruken.

ressursbanken.no
trykksak.kirken.no

Dåp

DÅPSLØFTET

Utgitt av Den norske kirke, Kirkerådet
Seksjon for barn, unge og trosopplæring
Telefon: 23 08 12 00.
E-post: post.kirkeradet@kirken.no
Forsiden: Martin er fadder til Frida.

Foto: Erik Norrud
Trykk: Merkur grafisk AS
Innholdet kan gjerne gjenbrukes.
Flere eksemplarer av Dåpsløftet
kan bestilles fra Kirkerådet.

Margit Lovise Holte, sokneprest i Ulstein

FOTO: Camilla Island

FELLESSKAP MED BREIDD OG TAKHØGDE

Ytst i havgapet på søre Sunnmøre finn vi Ulstein kyrkjelyd. Her har smittande smil under kyrkjekaffien og eit gjennomarbeidd dåpskurs skapt ein fargerik kyrkjelyd.

– Vi er alltid veldig tydelege på at det å bli døypt ikkje er det same som å få opphaldsløyve i Noreg. Vi snakkar mykje om det, så vi er sikre på at ønsket om dåp er ektefølt og ikkje berre noko ein vil for å sleppe å dra tilbake dit ein kom frå, fortel Margit Lovise Holte, som saman med diakon Ranveig Kaldhol har jobba mykje med dåpskurs for innvandrarar.

Kyrjekaffi er ein viktig del av arbeidet i kyrkjelyden i Ulstein. Eit fullt lokale gjer at alle må snakka med alle. ILLUSTRASJONSFOTO: Anders Bergersen

OPPSØKJER KYRKJA

– Vi har eit asylmottak i kommunen, så vi får heile tida nye medborgarar i området. Mange har fått hjelp i kyrkjer i Italia og andre land når dei har flykta, så anten dei er muslimar eller kristne, er det naturleg for mange av dei å oppsøkje kyrkja, forklarar Margit Lovise Holte.

For å forsikre seg om at ønsket om dåp er reelt, inviterer kyrkja til ein samtale før ein eventuelt går vidare med dåpskurs.

– Vi bruker eit halvt års tid på dåpsundervisning. Det er klart at det da hender at somme synest det tek altfor lang tid, og stikk til frikyrkjelydane der dei får dåp på ein-to-tre. Vi bruker alltid tolk. Da er vi sikre på at vi forstår kvarandre, seier Margit Lovise Holte.

KULTURSKILNADER

Når ein kjem flyttande til Noreg, ber ein med seg kultur, inntrykk og forståing frå det tidlegare heimlandet. Margit Lovise Holte opplever slike skilnader som utfordrande i dåpsarbeidet.

– Korleis ein les og forstår Bibelen, kan opplevast ulikt, ettersom vi har ulik forståingsbakgrunn. Vi forklarar dei at ein ikkje nødvendigvis må lese Bibelen som ei lovbok, og ikkje fokusere på kva som er rett og gale. Vi bruker lang tid på å forklare dei skilnadene.

BREIDD OG TAKHØGD

Kvar einaste gudsteneste i Ulstein kyrkje blir omsett til engelsk. Tolken sit i sakristiet og les opp preika, som kan høyrast av kyrkjegjengarane gjennom høyreapparat på kyrkjebenkene. Margit Lovise Holte meiner det er viktig å inkludere ved å dele ut oppgåver.

– Vi er opptekne av at våre nye brør og systyr skal vere med og ha aktive roller i gudstenesta, til dømes som medhjelparar eller tekstlesarar. Vi må tole at vi har ulik uttale og ulike måtar å gjere ting på. Det er viktig å leggje til rette for breidd og god takhøgd.

KYRKJEKAFFIEN SOM INGREDIENS

– Kyrjekaffien er fullstendig undervurdert i kyrkja vår. Vi har eit altfor lite lokale til kyrjekaffi, men kanskje det er det som har berga oss, ler ho.

Etter gudstenestene ein vanleg søndag i Ulstein kyrkje blir lokalet fylt til randa. Både norske og eksotiske kakefat blir sende rundt. Eit fullt lokale gjer at alle må snakke med alle.

– Språk er ei utfordring for mange, både det å forstå og å bli forstått. Men vi kan jo ikkje slutte med noko berre fordi det er vanskeleg! Vi får kanskje ikkje til dei store samtalanene, men skaper eit fellesskap, seier Margit Lovise Holte.

Ho meiner den åndelege slektskapen kan følast utan så mange ord.

– Om vi ikkje kan snakke saman, kan vi likevel smile til kvarandre. Eg trur at når vi syng og ber saman, og kneler ved same altarring, opplever vi at vi kanskje ikkje er så ulike som menneske likevel, sjølv om vi snakkar ulike språk, har ulik hudfarge og ulik kulturell bakgrunn. ♦

KORLEIS UNNGÅ DÅP PÅ SAMLEBAND

– *Det er viktig at dåpen blir opplevd som givande både for gudstenestelivet og for dåpsfølgjet, seier Arne Mulen, sokneprest i Åsane kyrkjelyd. Korleis held dei balansen med over 150 dåpsbarn i året?*

Åsane kyrkjelyd ligg like utanfor Bergen. Det er ein av dei største kyrkjelydane i landet, med eit rikt kyrkjelyds- liv og to tilgjengelege kyrkjer: den nye, moderne Åsane kyrkje, og den tradisjonsrike Åsane gamle kyrkje, som i hovudsaka blir brukt til bryllaup og gravferder.

Kvart år blir det døypt 150 barn i kyrkjelyden. Det vil i teorien seie to–tre barn kvar søndag – heile året. Praksisen er derimot ein annan: For sokneprest Arne Mulen og medarbeidarane hans er det viktig med ein balanse som tek omsyn til både dåpsfamiliane og den faste kyrkjelyden. Så korleis ser kabalen ut for hovudgudstenestene klokka 11?

– Normalt har vi éi eller to gudstenester i månaden med dåp og nattverd, med maks fire dåpsbarn. Så har vi éi gudsteneste med opptil seks dåpsbarn, men da utan

ARNE MULEN

Sokneprest i Åsane kyrkjelyd

FOTO: Tore Hjalmar Sævik

Balanse i gudsteneste er viktig. Dei faste kyrkjegjengarane kan kjenne seg tilsidesette dersom det alltid bli lagt til rette for «dei andre». Vi har nokre dåpsgudstenester klokka 13, gjerne i samarbeid med trusopplæringa, seier sokneprest Arne Mulen. ILLUSTRASJONSFOTO: Erik Thallaug

nattverd. Og minst éi gudsteneste i månaden utan dåp, men med nattverd, forklarar soknepresten. Den siste gir da høve til å hente fram mindre kjende salmar, å ha fokus på nattverd som det einaste sakramentet og å gi meir rom for forkynning og breidd i kyrkjelivet.

I tillegg har kyrkjelyden nokre gudstenester klokka 13, gjerne i samarbeid med breiddetiltak i trusopplæringa, der maks tre familiar med dåpsbarn er med.

– Så har vi jo vakre Åsane gamle kyrkje, som mange kjenner seg sterkt knytte til, der vi òg har dåpsgudstenester med ujamne mellomrom, seier Mulen.

Denne «formelen» som dei har følgd i alle dei fire åra hans i kyrkjelyden, er heilt nødvendig for å unngå å presse alt inn i dei ordinære søndagsgudstenestene klokka 11.

UNNGÅ SAMLEBAND

Balanse er viktig i ein kyrkjelyd. Dei faste kyrkjegjengarane kan kanskje kjenne seg «tilsidesette» dersom det alltid blir lagt til rette for «dei andre». Samtidig er dåp ein stor del av kyrkjelivet, som kyrkjelyden gler seg over. I Åsane kyrkjelyd er maksimumstalet på dåpsbarn ein freistnad på finne ein gyllen middelveg.

– Det handlar mykje om lengda på gudstenesta. Før gudstenestereforma kunne det vere 8–10 dåpsbarn. Det blir meir ei kjensle av samleband enn ei god oppleving for kyrkjelyden og dåpsfamiliane, forklarar Mulen.

GJER DÅPEN SPENNANDE FOR ANDRE BARN

Ei anna positiv røynsle dei har, er å leggje dåpen tidleg i gudstenesta.

– Vi har dåp allereie som nummer tre i programmet, etter første salme og samlingsbønna. Da ligg det godt til rette for at sysken til dåpsbarn kan vere med på søndagskolen, eller at vaksne kan ta med barna til leikeområdet vi har som ei forlenging av kyrkjerommet, forklarar Mulen.

Soknepresten meiner at dåp er spennande for sysken og syskenbarn òg. Somme gonger inviterer dei alle barna som er med i gudstenesta, til å kome fram etter dåpen, medan heile kyrkjelyden syng ein barnesalme.

– Det er viktig at vi ser dei og legg merke til dei, og dette er eit enkelt grep som lett lét seg gjennomføre i gudstenesta. Som kyrkje signaliserer vi at det er flott at dei er her, seier han.

NOKRE UNNTAK

Semesterplanen for både nye og gamle Åsane kyrkje er tilgjengeleg på nettet, og foreldre med dåpsbarn melder seg til dåp elektronisk tre-fire månader i førevegen. Og sjølv om dei prøver å halde seg til semesterplanen, hender det at foreldre tek kontakt for unntak: ein far som jobbar i Nordsjøen eller ei bestemor som ikkje har lenge igjen, og som så gjerne vil oppleve dåpen til barnebarnet. – Verda er full av unntak. Da hender det at vi tek inn eit ekstra dåpsbarn, smiler han. ♦

Omsorg og nærvær – forskning på fadderrollen

Hvert år sier mer enn 100 000 personer ja til å være faddere for dåpsbarn. – I folks forståelse av fadderskapet ser vi at omsorgsaspektet er veldig viktig, både der det finnes og der det ikke finnes. Jeg tenker at omsorgsaspektet er noe som kirken kan bli enda flinkere til å tolke teologisk, sier forsker Birgitte Lerheim.

– Flere forteller om et savn der faddere ikke har brydd seg og ikke fulgt opp, forklarer Birgitte Lerheim. Hun er førsteamanuensis ved teologisk fakultet ved Universitetet i Oslo. Akkurat nå arbeider hun på et prosjekt om fadderskap. Målet er å finne ut tre ting:

- 1) Hvordan folk forstår fadderskapet.
- 2) Hva slags erfaringer de har om det å være fadder.
- 3) Hva slags erfaring de har av å ha fadder.

Prosjektet er langt fra ferdig, men Lerheim sitter likevel på flere fadderfunn, der omsorgsaspektet trer tydelig frem. Men først litt bakgrunnsmateriale.

FOLK FLEST HAR EN FADDER

Et enkelt regnestykke viser at fadderskap når bredt ut i befolkningen. I 2015 ble 34 116 barn døpt i Den norske kirke. Hvis vi regner med at hvert fadderbarn har tre faddere, er minst 100 000 norske menn og kvinner faddere hvert år.

Over en tiårsperiode blir det altså en oppgave svært mange i samfunnet sier ja til, og som de utøver på ulike måter. Siden dåpstallene i Norge har vært høye, er også det å ha fadder, en erfaring store deler av befolkningen deler.

– Selv om prosjektet fokuserer på fadderpraksiser i samtiden, ser jeg også bakover i tid, forklarer Lerheim.

BRED TILGANG PÅ MATERIALE

Innhenting av kildemateriale har hun fra flere steder.

–Jeg har blant annet brukt historisk materiale fra andre forskere som har skrevet om fadderskap. Samtidig samarbeider jeg med Norsk etnologisk granskning. De som jobber der er folkeminnevitere. Deres metodiske tilgang til å studere tradisjonsstoff er spørrelister og skriftlige kvalitative intervju, der vi har stilt de tre spørsmålene i prosjektet, forklarer Lerheim, som har fått svar fra hele landet. Fra 20-åringer til 90-åringer.

– Den siste kilden min er diskusjoner på mammaforum på internett. Til sammen gir det veldig forskjellige typer data, forklarer forskeren.

BIRGITTE LERHEIM

Forsker

FOTO: Ingvild Telle

SVIGERMOR MENER...

Mens historiske kilder og kvalitative intervjuer gir kanskje mer bearbejdede svar, gir kildematerialet på mammaforum innsikt av en ganske annen art.

– Skriver du inn på et forum er det fordi du lurer på noe, er usikker eller kanskje i konflikt. Man går sjeldent inn på et forum for å fortelle noe helt vanlig. Ergo blir det data der ting står på «spill». For eksempel «Svigermor mener at svigerinnen min også skal være fadder. Hva gjør jeg?», eller «Jeg har en fadder til barnet mitt og vi er ikke lenger venner, kan jeg slette henne fra kirkebøkene?», forteller Lerheim.

Svaret på sistnevnte er nei, og det er slett ikke alle spørsmålene som er like «alvorlige». Noen lurer på helt enkle ting: Hva som er vanlig å gi i gave, å servere eller å forberede i forkant.

– Jeg har observert at slike tråder ikke sjeldent blir kuppet av enten veldig religiøse eller veldig ikke-religiøse personer som ønsker å utfordre både dåpsforeldre og faddere. De griper inn i tråden og har meninger om noe som egentlig handler om noe annet, forklarer Lerheim. Når det snakkes om dåpsgaver, begynner plutselig disse personene å utfordre trådstarter på hennes motivasjon for å døpe barnet.

SPENNENDE FUNN

Resultatene fra prosjektet skal enten bli til en bok, eller flere artikler som publiseres utover våren neste år. Så hva har Lerheim funnet ut til nå?

– I folks forståelse av fadderskapet ser vi at omsorgsaspektet er veldig viktig, både der det

finnes og der det ikke finnes. Altså tilstedeværelsen av omsorg og fraværet av omsorg, sier Lerheim.

– Flere forteller om et savn der faddere ikke har brydd seg eller vært kjipe og ikke fulgt opp, forklarer forskeren.

Også måten omsorgsaspektet kommer til syne er mangfoldig: Gavene som blir gitt, oppfølging, bursdager og konfirmasjon. Noen tar med fadderbarn på kulturopplevelser, noen tar de med i kirken og på trosopplæring eller på reiser.

– Men nettopp i slike praksiser blir også økonomiske og sosiale forskjeller synlige. Dette har nok vært grunnen til at kirka har nølt med eller være direkte negativ til å forholde seg til de folkelige fadderskapspraksisene i kommunikasjon med dåpsforeldre, forklarer Lerheim. Det ser vi både historisk og i dag.

– Før lovene om fattigdomsomsorg kom var foreldres valg av faddere nærmest en slags forsikringsordning. I dag velger foreldre faddere for å stadfeste sosiale relasjoner. Å bli valgt som fadder ser mange på som en ære, sier Lerheim.

KIRKENS ROLLE I FADDERSKAPET

Det er med andre ord noe felles ved forståelsen av et fadderskapet. Samtidig er det også geografiske, kulturelle og økonomiske forskjeller. Disse påvirker folks forventning av hva en fadder er og hvordan man bør være en fadder.

Mangfoldig praksis er gjerne knyttet til folkelige tradisjoner. Å gi en sangbok er en folkelig tradisjon. Det samme gjelder sølvskje, dåpsfest og en del forventninger til selve fadderskapet. Men når alt kommer til alt handler disse tradisjonene om omsorg og nærvær.

– Jeg tenker at omsorgsaspektet er noe som kirken kan bli enda flinkere til å tolke teologisk. Kirken har i sin informasjon vært veldig på det rent kristelige, og latt være å tolke disse mangfoldige praksisene som finnes der ute, sier Lerheim. At det å vise omsorg for barnet nå har kommet inn som et punkt i dåpsliturgien er hun positiv til.

– Men fremdeles er den offisielle informasjonen til faddere, fokus på de rent religiøse sidene av fadderskapet. Bør ikke prestene i dåpssamtalen snakke om gode relasjoner og omsorg som gudvillet også, spør Lerheim.

Kanskje bør kirken gjøre en innsats for å konkretisere en tilstedeværelse?

– Nye prester kan sette seg inn i lokale tradisjoner om fadderskapet. Lytte til foreldre og høre på erfaringene. Fadderskapet utspiller seg i stor grad i personlige relasjoner over tid. Dette kan kirken si noe teologisk om, legger Lerheim til. ♦

*Dette er eit val som krev å bli
møtt med den aller største respekt.*

Marita Bjørke Ådland
Prest

Når dåpskandidaten er vaksen

Stadig fleire tar valet om å bli døypte som konfirmantar eller som vaksne. Korleis tek vi imot dei? Og kva snakkar vi om i dåps-samtalen?

Kyrkerådet inviterte nokon som står midt oppe i arbeidet til i ei arbeidsgruppe for å samle ressursar knytta til dåp av konfirmanter og vaksne. Resultatet av arbeidet ligg i ressursbanken.no i fana «Dåp av konfirmanter og vaksne». Ressursane reflekterer over motivasjonen til å velje dåp, kva som skjer i dåps-samtalen og forslag til kva heimen, fadrane og kanskje kyrkjelyden kan gjere i samband med dåpen.

REFLEKSJON RUNDT DÅPSSAMTALEN

Ei av dei som var med i arbeidsgruppa, er Marita Bjørke Ådland. Ho er ganske nyutdanna prest, men har tidlegare jobba som lærar på ungdomsskole og vidaregåande skole. Ho kjenner difor ungdom frå ulike ståstader og samanhengar. Marita Bjørke Ådland reflekterer mellom anna rundt korleis det kan vere å oppsøke kyrkja i vaksen alder for å bli døypt.

– Dette er eit val som krev å bli møtt med den aller største respekt. Difor er det viktig at vi som tilsette er godt førebudd, både med tanke på teologi, men også det å vera mentalt til stades i det som skjer. Vi skal vere så trygg i det vi skal formidla sjølv, at vi er i stand til å vera opne for det vi får tilbake og setja det inn i ein større samanheng.

TRE DIMENSJONAR VED DÅPSSAMTALEN

Det er tre dimensjoner ho trekker fram som er viktig i dåpssamtalen med konfirmanter og

vaksne. Den eine kan vi kalla relasjon, seier Marita Bjørke Ådland. – Det å snakka om dei næraste og mest personlege sidene ved livet med nokon ein kanskje ikkje har møtt før, er både eit modig val og ein spesiell situasjon. Difor er det viktig å bygga relasjon. Ein god relasjon legg grunnlaget for at vi opnar oss og både kan gi og ta imot. Som prest prøver eg å plukka opp ting i samtalen som skapar møtepunkt. Det er fint når vi finn tema som viser at vi er opptatt av det same, at vi kanskje ikkje er så ulike? Mi erfaring er at det er viktig å vere den eg er, vera ærleg til stades og by på meg sjølv. Det liker folk! Vi har i jobben vår friedom til å møta andre med ein personleg inngang til samtalen. Det må vi ikkje vera redde for å ta i bruk. Og så liker dei ein kopp kaffi, ein kjeks og litt frukt! Hyggelege rammer for samtalen er viktig.

Den andre dimensjonen er relevans. Menneske er kanskje meir opne enn tidlegare for religiøse straumar, både innanfor og utanfor kyrkja. Samstundes lever vi i individualismens tidsalder, der det å søka fellesskap i organiserte former kanskje kjem i andre rekke, medan det å utvikla seg sjølv gjerne kjem i første rekke. Det gjer noko også med livet i kyrkjelyden. Vi må i endå større grad løfta fram det fine med fellesskapet og det kristne fellesskapet i vår tid, meiner Bjørke Ådland.

–Dåpens relevans og korleis vi kan formidla kva dåpen betyr, utfordrar oss. Kva for ord bruker vi? Korleis forklarar vi dåpen? Kor mykje skal vi forklara? Kva for element ved det å bli døypt, er den som ynskjer å bli døypt opptekne av? Det er også ei utfordring som eg trur dei fleste kyrkjelydar må jobba med; korleis inkluderer vi dei som blir døypte, i kyrkjelyden. Kva har vi å tilby? Det at fleire oppsøker kyrkje i vaksen alder utfordrar oss til å våga å tenka nytt om fellesskapet vårt.

Marita Bjørke Ådland er oppteken av korleis ho møter dåpskandidaten sine spørsmål og søken. Difor er den tredje dimensjonen ho trekker fram, respons. Må vi «kvalitetssikra» dåpskandidaten sitt motiv for å bli døypt? Jesus inviterer! Vi skal vera varsame med å kontrollera i for stor grad. Men vi skal sikra og tryggja at dåpskandidaten verkeleg ynskjer dåp, og at dåpskandidaten er innforstått med kva dåpen inneber. Kva ho eller han skal svara ja på, og kva for ei gåve som blir gitt i dåpen må vi også snakka om. Og så skal vi vera frimodige når det gjeld å ivareta det mysteriet som dåpen er. Vi forstår ikkje alt, vi kan ikkje svara på alt. Men det er heller ikkje difor folk kjem til kyrkja. Både nattverd og dåp er inviterande og heilage handlingar som ber oss menneske inn i eit fellesskap som består av eit mangfald av menneske og meningar, men vi høyrer saman gjennom trua på den oppstandne Kristus. ♦

FADDEROPPGÅVA

Kva forventingar er det til den som er fadder for ei som allereie har fylt 15 år og kanskje snart skal konfirmerast? Fadderer kan ha andre oppgåver, i tillegg til dei som handlar om opplæring til kristen tru. Ein god fadder kan vere ein som det er fint å snakke med, ein som kan vere der når ein treng råd og støtte og som viser omsut, som hugsar på dei store dagane, som kjøper ei blome når eksamen er overstått. Små ting, som også minner den som er døypt om at ho har ein fadder. Å vera fadder gir moglegheit for ein god og nær relasjon. Ein kan gjerne utfordre fadrane til å delta med ei oppgåve under gudstenesta. Dermed synleggjer ein dei og deira rolle for den som blir døypt, og for familien.

KULTURUKE MED DÅPSKJOLER

Initiativtakerne håpet å stille ut 20 lokale dåpskjoler. Men da de hadde samlet inn 50 kjoler måtte de si stopp.

– Ja, vi har faktisk vært nødt til å si nei til ganske mange, sier Ellen Gjerpe Hansen fra Våle historielag, idet hun stolt kikker seg rundt i Våle kirke. 50 hvite dåpskjoler pryder kirken i Re kommune i Vestfold. Rosa og blå sløyfer, blonder og et ukjent antall historier.

VERDIFULL RITE

– Alle kjolene har en spesiell historie. En av kjolene er blitt brukt 50 ganger, minst, sier Gjerpe Hansen. Hun peker mot en monter med en blondkjole hengende, den er så skjør at den må beskyttes. Barnehagebarn, skolebarn, konfirmanter og voksne er ventet i kirken.

– Vi ønsker å aktualisere dåpen som en verdifull og viktig rite som unge mennesker ser verdien av.

JON-GEIR DITTMANN
Sokneprest i Våle kirke

I dag er det ingen selvfølge at foreldre velger å døpe barna sine. Det som er positivt er at mange som velger dåp gjør et bevisst valg, sier sokneprest og leder av dåpskjole-komiteen, Jon-Geir Dittmann.

FRA SKUFFER OG SKAP

Via menighetsbladet, sosiale medier, lokalavis og kanskje det viktigste av alt – å snakke med mennesker i «alle» sammenhenger, har det blitt etterlyst dåpskjoler til utstilling i Våle kirke. Og responsen har vært enorm. Kommunens innbyggere har lett i klesskap, skuffer og esker etter familiens klenodium. Hver kjole forteller en historie, og i et lite hefte gis det en liten smak av disse historiene. Den eldste kjolen ble første gang brukt 12. juni 1863, den nyeste er akkurat ferdig heklet og ennå ikke brukt.

KULTURUKE

Dåpskjoleutstillingen er en del av en kulturuke med dåp i sentrum, arrangert av Re kirkelige felleråd, Tunsberg bispedømme og Vestfoldmuseene.

Det var overveldende respons på spørsmålet om å stille med dåpskjole til utstillingen, sier Ellen Gjerpe Hansen fra Våle historielag. **ALLE FOTO:** Cai'ssa Gjølberg

Arrangementet har generert mye frivillighet, og vi hadde aldri klart dette uten alle de som har stilt opp.

Jon-Geir Dittmann
Sokneprest

Re kirkelige fellesråd ble utfordret til å lage en utstilling av dåpskjoler. Tore Dvergastein, kulturettrådgiver ved Tunsberg bispedømme og rådgiver for trosopplæring, Inger Mangrud Bore har bidratt til å realisere arrangementet.

– Fellesrådet takket ja til utfordringen fra bispedømmet, forteller sokneprest Jon-Geir Dittmann.

– Vi ville gjøre dette skikkelig, og da trengte vi god tid til å planlegge. En utstilling peker bakover, vi ønsket å peke framover, forteller Dittmann. – Vi fant ut at vi ønsket å lage både utstilling og kulturuke. Kulturuka består blant annet foredrag; «Døpe eller ikke døpe? Hvorfor velger noen dåp for sine barn og andre ikke?» ved filosof Henrik Syse, temakveld om hvordan arrangere dåpselskap og en avsluttende festgudstjeneste med dåp.

MYE FRIVILLIGHET

– At folk kan være en del av dette gir en allmenn verdi og er en viktig bro for kirken. Arrangementet har generert mye frivillighet, og vi hadde aldri klart

TORE DVERGASTEIN
Kulturrådgiver ved
Tunsberg bispedømme

dette uten alle de som har stilt opp. Det har vært viktig at frivillige fra historielaget deltok med sin gode kompetanse og innsats. Vi brukte også Vestfoldmuseene som konsulent for tips og råd rundt hvordan vi skulle organisere utstillingen, forteller Dittmann.

GJENBRUK

Dittmann understreker at det er mange måter å gjennomføre et slikt arrangement på. – Siden flere har hatt utstilling før oss, har det gitt en gjenbruksverdi sier han. – Vi har blant annet lånt stativer til å henge opp kjolene. Og vi stiller gjerne opp for andre menigheter som ønsker å gjøre noe av dette.

Tore Dvergastein forteller at de har planer om flere dåpskjoleutstillinger framover. – Vi ønsker å mobilisere og skape nye nettverk utenfor kjerne-menighetene, sier han. – Våre erfaringer så langt er gode. Folk kommer, de ønsker å være med. ♦

Margaux Batt Læg Reid og Yasmine Kroknes-Gomez ble både døpt og konfirmert i Uranienborg kirke i Oslo i år.

FOTO: Rune Hammerstad

VIKTIG FOR GENERASJONER ETTER OSS

– Jeg er glad for at jeg aldri kommer til å glemme dåpsdagen min, sier Margaux Batt Læg Reid. Hun ble døpt og konfirmert samme år.

Felix Batt Læg Reid (14), tvillingsøsteren Margaux Batt Læg Reid (14) og Yasmine Kroknes-Gomez (14) er alle tre konfirmanter i år. Men de ble også døpt i forkant av konfirmasjonen. Det var en helt spesiell opplevelse, forteller de.

– Vi ble døpt i midnattsgudstjeneste på påskenatt. Det var natten for Jesus' oppstandelse og symbolet for messen var Jesu liv, forteller Felix. Midnattsmesser holdes bare to ganger i året, på julaften og påskenatt. Det gjorde dåpen ekstra spesiell.

– Kirken var helt mørk, og når vi kom inn fikk vi et lys som vi skulle tenne på et større lys i midten av kirken. Det var veldig fint, med mye flott musikk, sier Felix.

– Det var veldig annerledes enn andre gudstjenester. Det var kult, sier Yasmine.

DØPT SOM VOKSEN

– Mine foreldre sa at det bare var latskap at vi ikke ble døpt i kirken da vi var små, sier Felix. Han og Margaux er tvillinger.

– Hos meg var det begge deler: Både latskap og at faren min ville at jeg skulle ha det valget selv når jeg ble stor, og å selv kunne velge om jeg ville tro på Gud eller ikke. Jeg valgte selv å bli konfirmert og la meg bli døpt.

– Vi ble tatt opp en og en og presentert som et nytt medlem i menigheten. Deretter fikk vi litt vann over hodet og velsignelsen, forteller Felix.

– Og så fikk vi en fin serviett med due på, legger Felix til.

– Jeg kommer til å huske hele seremonien. Det var en helt spesiell dag som jeg jo ikke kommer til å få oppleve igjen, sier Margaux.

KONFIRMASJON OG DÅP

– Å konfirmere seg er en tradisjon i familien min, og jeg valgte å opprettholde den tradisjonen fordi jeg synes det er viktig å ha religion som en del av livet. Det er viktig å fortelle det videre til generasjoner etter oss, sier Yasmine om sitt valg.

Også i Felix og Margaux sin familie er konfirmasjon en tradisjon som strekker seg langt tilbake i tid.

– Alle vennene mine skulle også være konfirmanter i kirken, så det var en av grunnene til at jeg valgte det. I tillegg er det en sosial tid med alle konfirmantmøtene, sier Felix.

– Ja, samlingene var veldig hyggelige. Det var ikke for mye snakk om Jesus og hans liv. Mer om «hva tenker du om dette temaet?», vi så litt film, og så gikk vi med innsamlingsbøsser for Kirkens Nødhjelp. Det synes jeg var veldig koselig, sier Margaux.

EN LITEN REISE

– Jeg har ikke vært på så mye gudstjenester før, men nå fikk jeg være med på messene som jeg har hørt folk snakke om. Det gav meg en følelse av noe flere generasjoner før meg har gjort lenge; å få være sammen med mange ukjente folk i kirken og at vi tror på samme greie, forklarer Yasmine.

– Jeg fikk tenke litt over uken min når jeg hørte alle disse ordene som ble sagt i kirken, legger hun til.

Felix føler han har fått et større innblikk i hvordan kristendommen fungerer.

– Hvordan de tror og hvordan de ser på ting. Det har jeg lært mye mer om, og vet nå vet jeg bedre hva en kristen står for, og det har vært bra synes jeg, sier Felix. ♦

Mikkel har fått nye babybody. Denne kan bestilles fra kirken.no/materiell.

Velkommen til verden, velkommen til dåp

I Hana menighet blir de aller minste ønsket ekstra velkommen. Når et barn er født, kommer kirken hjem på døra med en gave. – Mange synes det er kjekt når presten deler ut gave til dem hjemme, og de senere møtes ved døpefonten.

– Madlamark menighet hadde stand på en samling for kirkene her i området. Der viste de fram en babybody med påskriften «Jeg er elsket av Gud», sier trosopplæringsleder Hilde Bjerga i Hana menighet i Sandnes.

Bodyen ble delt ut i gave til nyfødte, som en «velkommen til verden»-hilsen. Dette syntes Hana menighet var så hyggelig, at de ville gjøre det samme. De ville bare endre bittelitt på bodyen.

– Vi ville ha noe som var vårt eget, sier Bjerga. For at barnet skal kunne bruke bodyen hele året, valgte de langermet. Foran på magen danner fine, broderte bokstaver et «Størst av alt».

HILDE BJERGA
Trosopplæringsmedarbeider
i Hana menighet

.....
Bestill babybody
med *Størst av alt*
(se bildet over).
Den koster kr 75.
kirken.no/materiell
.....

– Det er ikke alle som er så vante kirkegjengere. Vi tenkte at om teksten er mer nøytral, så er det større sjanse for at bodyen blir brukt.

HAR DELT UT 91 BODYER

Det er umulig å fange opp alle nyfødte som sokner til menigheten. Via Medlemsregisteret får menigheten beskjed om alle som blir født i deres område, såfremt minst én av foreldrene er medlemmer av Kirken.

Selve møtet hjemme på døren er det enten prest eller den som har trosopplæringen som tar seg av. De aller fleste reagerer veldig positivt. En eller to har vært skeptiske, men har likevel tatt imot.

– Vi forteller at vi bare vil gi dem en gave, og ikke har noen forventninger.

Selvfølgelig er det hyggelig om de etter hvert velger å la barnet sitt bli døpt.

– Mange synes det er kjekt når presten deler ut gave til dem hjemme, og de senere møtes ved døpefonten, forteller sokneprest Ronald Mong. Siden mai 2015 har de delt ut 91 bodyer, men det er vanskelig å si om gaven påvirker.

– Tallene svinger veldig. Det vi vil, er å gratulere med et nyfødt barn. Å gjøre kirka litt mer synlig i nærmiljøet, gjør heller ikke noe.

LEVERES I POSTEN

Også i Madlamark menighet gir de gave til nyfødte.

– Vi har aldri kommet så langt at vi har gått på døra og levert. Babybodyene leveres med dåpsinvitasjon i posten, sier kateket Jan Steinar Halås.

De ønsker å evaluere ordningen ved å ringe et tilfeldig utvalg av dem som har fått invitasjon. Slik kan de få et inntrykk av om bodyen har virket positivt eller negativt på folk.

– Vi har fortsatt troen på dette, og vil videreføre tiltaket. I Manglerud menighet i Oslo vil de gjøre noe lignende:

– Vi hadde et prosjekt der vi gikk på dørene til folk, men det ble lagt på is. Det ble for tidkrevende. Nå planlegger vi å sende en babybody som gave i posten, og dermed invitere til dåp, sier menighetsforvalter Ole Kjetil Bø.

HAR EGNE «FØDSELSBESØKERE»

Om tiden kan være en utfordring i enkelte menigheter, har Hjelmeland menighet funnet en løsning som passer for dem.

– Vi har såkalte «fødselsbesøkere», forklarer kantor Anne-Berit Rinde Bjelland.

Dette er frivillige som introduserer familiene for kirken på en hyggelig måte. Ofte kjenner de folk i bygda fra før.

– De frivillige har med seg en liten bok med dikt, tekster og bilder. Den er også en invitasjon til dåp. De benytter også anledningen til å fortelle om baby-sang sier Rinde Bjelland om ordningen, som har vart i over 20 år.

– Det er kjekt å ha noe å tilby de nyfødte, synes Rinde Bjelland. ♦

Amanda (8 år) ble døpt i Rjukan kirke. Her sammen med foreldrene Cesilie Lauluten og Espen Nilsen.

FOTO: Anne Lognvik/NRK

Gjennomtenkt drop-in-dåp

Dåp trenger ikke å bety lange forberedelser og stort selskap. En dåpsseremoni kan være like høytidelig og fin selv om den foregår via drop-in. Stadig flere menigheter har prøvd, og med gode resultater. – Jeg synes vi fikk sett kirken i et nytt og friskere lys, sier Espen Nilsen etter dåpen til datteren Amanda.

TO NE ANNE HVALEN
Sokneprest på Rjukan

Lademoen kirke var først ut i 2015, nå følger flere menigheter etter. I juni inviterte kirken i Tinn til drop-in-dåp.

– Etterpå opplevde vi et ganske stort ønske fra folk om at dette skal foregå jevnlig, sier sokneprest Tone Anne Hvalen.

På forhånd annonserte de i menighetsblad og lokalavis. Det eneste man måtte ta med til Rjukan kirke var id-papirer, samt et ønske om å bli døpt og opplært. I utgangspunktet arrangerte de drop-in-vielser, men tenkte det kunne være fint å tilby dåp også.

Sokneprest Astrid Sætrang Morvik i Østenstad menighet og kollega Tor Øystein Vaaland i Asker menighet.

FOTO: Privat

*Folk var overstrømmende tilfredse.
Det var en ordentlig og verdig seremoni.*

Tor Øystein Vaaland
Sokneprest

I tillegg til seks brudepar, kom Amanda, 8 år. Hun ville gjerne la seg døpe, og hadde med hele familien og venner. I følge soknepresten foregikk det omtrent på samme vis som ellers:

– Jeg tror ikke det opplevdes som noen «light»-versjon, men som en fullverdig dåpsseremoni. Alt var med.

Både i for- og etterkant fikk kirken mye positiv oppmerksomhet:

– Det var en god måte å vise seg frem på. Jeg synes det satt som et skudd, hele greia! sier Hvalen.

EN MODERNE KIRKE

Amandas foreldre er Cesilie Lauluten og Espen Nilsen fra Rjukan. De synes dagen var «helt topp»:

– Det var en ypperlig mulighet til å stikke innom og få det gjort, sier Nilsen, og bruker ord som «sjarmerende», «annerledes» og «moderne».

– Jeg synes vi fikk sett kirken i et nytt og friskere lys, sier han.

Amanda er yngst i en søskenflokk på tre, og av praktiske grunner var hun ikke døpt, i motsetning til de andre to.

– Hvorfor er dåpen viktig for dere?

– Det er vårt fundament i livet. Vi er ikke sterkt religiøse, men vi har en kristen barnetro som vi synes er viktig å ta vare på, sier Nilsen.

ÅTTE KOM FOR DÅP

Også Asker prosti har gode erfaringer med drop-in-dåp. Sokneprest Tor Øystein Vaaland i Asker menighet og kollega Astrid Sætrang Morvik i Østenstad menighet var i mai til stede på den første av tre planlagte drop-in-lørdager. Tiltaket finner sted i Asker kirke, prostiets fremste «dåpskirke». De neste holdes kommende november og januar.

Fra kl. 11 til kl. 14 kunne folk komme, først for en samtale med prest, deretter dåp. Åtte mennesker i alderen tre uker til 62 år lot seg døpe. Etterpå ble det servert kaffe, saft og kransekake i våpenhuset.

– Folk var overstrømmende tilfredse. Det var en ordentlig og verdig seremoni, sier Vaaland. Prostiet har tidligere gjort fremstøt som ikke har fungert like godt, for eksempel i forbindelse med en dåpsfestival. Vaaland tror at aktiviteten da ikke var rendyrket nok og for dårlig kommunisert ut.

Denne gangen hadde de drahjelp av lokalpresse. Dessuten satte de opp en bukk med plakat langs veien utenfor kirken: «Drop-in-dåp lørdag 6. mai», stod det. «6 dager igjen». Så talte plakaten ned daglig til «5 dager», «4 dager» og så videre.

Flere har tatt kontakt fordi de ikke kunne komme den lørdagen.

– Vi prøver å bygge ned noen barrierer, sier Vaaland.

LAVERE TERSKEL

Christine Waanders er sokneprest i Verdal, og holdt første drop-in-dåp i fjor.

– Dåpstallene er på vei ned, og kirken må være mer fleksibel og på tilbudssiden, synes Waanders.

I fjor lot én ungdom seg døpe på denne måten, fordi han skulle konfirmeres i år.

– Vi prøvde på ny i år, og da kom to stykker. Det er en økning på 100 prosent! sier Waanders og ler.

Også i år ble en kommende konfirmant døpt, i tillegg til en ungdom på 17 år.

– De er takknemlige for at det er mulig å ha dåpen utenom vanlig gudstjeneste og spedbarnsdåp. Da slipper de å være så veldig synlige, sier Waanders.

I høst arrangerte Innstranden menighet drop-in-dåp for aller første gang i Hunstad kirke ved Bodø.

– Noen ga tidlig beskjed om at de ville komme, sier kapellan Maja Leonora Skålvold.

– Vi håper å senke terskelen, men også åpne opp samtalen om dåp.

– Jeg tror folkene er viktigere enn formen.

Vi vil vise at vi er tilstede med hele oss og det vi tror på, sier Skålvoll. ♦

Hans Arne Akerø og Hege Fagermoen har vore sentrale i arbeidet med den nye dåpsliturgien. FOTO: Lena Knutti

NO HAR VI FUNNEN FORMA VI ØNSKJER

– Den reviderte dåpsliturgien har ein tydelegare dramaturgi og eit tydelegare språk som heng saman med dåpshandlinga, seier prest Hege Fagermoen. Den 1. september vart den reviderte dåpsliturgien teken i bruk over heile landet. Men kva er eigentleg endra?

– I den nye liturgien får både fadrar, foreldre og familie det betre under dåpen. Sjølve liturgien er litt strammare og er tydelegare på kvar folk frå dåpsfølgjet kan delta. Liturgien er regissert på ein annan måte og vil kjennast meir naturleg, seier Hans Arne Akerø, seksjonsleiar for gudstenestliv og kultur i Kyrkerådet. Han har vore med i arbeidet med revisjonen av dåpsliturgien frå 2011.

LITT HISTORIKK

Før vi gjer greie for endringane, tek vi ein kjapp kikk tilbake i tid. Ser vi historisk på dåpsliturgi, er det ikkje gjort mange store endringar dei siste 100 åra. Grunnlaget for liturgien vi har i dag, stammar frå 1910. Frå da av skulle det gå over 70 år før det i 1981 vart gjort store endringar.

I 2003, da ein byrja på ei omfattande gudstenestereform, vart også dåpsliturgien endra. Med vekt på at fleire skulle involverast, både i

førebuingane og i gjennomføringa av gudstenesta, gav det kyrkjelydane meir innverknad. Dette galdt korleis gudstenesta skulle utformast lokalt. Med ei ny gudstenestereform kom ein ny dåpsliturgi, og denne vart igjen fornya i 2011.

Når liturgien i år blir fornya, er det altså meir snakk om ein revisjon – ei forbetring av versjonen frå 2011, basert på røynsler, praksis og tilbakemeldingar frå kyrkjelydane og tilsette i kyrkja.

GODE INTENSJONAR

– Nokre av innvendingane mot versjonen frå 2011 var at han verka litt oppattakande og ordrik, litt tung somme stader, forklarar Akerø. Prest Hege Fagermoen har òg vore med i arbeidet med revisjonen.

– I den gamle liturgien opplevde vi at vi skulle plassere mange teologiske poeng i teksten heile tida. Liturgien vart ordrik og

tung å bruke, sjølv om intensjonen var god, forklarar ho.

Ei av hovudinnvendingane mot 2011-versjonen var at fadderoppgåva var plassert heilt til slutt. Mange meinte det var unaturleg å forklare fadrane oppgåvene deira etter sjølve dåpen, og ikkje før, slik det var i 2003-versjonen.

– No har vi flytta fadderansvaret tilbake til byrjinga av dåpen, og i tillegg inviterer presten også resten av kyrkjelyden til å reise seg og seie fram truedkjenninga. På den måten kan dåpsfølgjet frimodig gå fram og døype barnet, med kyrkjelyden i ryggen, forklarar Akerø.

ELSKA AV GUD

Ei anna endring i 2017-revisjonen går på ordval og tyding. Ei slags presisering av kva ein ønskjer å kommunisere under dåpen.

– Vi ønskte å seie noko om at barnet er elska av Gud også før det er døypt. Altså ville vi ha ein tydelegare skapingsteologi om at barnet har ein verdi, og at alle barn er eineståande og elska av Gud. Og at dåpen kjem med noko nytt i tillegg til kjærleiken som alt er der, seier Akerø.

I den gamle liturgien brukte ein orda «gjort deg til sitt barn», medan det i dag er endra til «fødd deg på nytt».

– Det er fleire grunnar til at vi har endra desse formuleringane. Tilbakemeldingane var at kyrkjelyden lurte på kven sitt barn ein da var før dåpen, seier Akerø.

– Det har vore ei uro rundt dette punktet sidan 2011, som vi no har fått rydda opp i. No liknar formuleringane meir på formuleringane til systerkyrkjene våre, legg Fagermoen til.

I år er det Luther-året – vi feirar at det er 500 år sidan Marthin Luther hengde tesane opp på døra til slottskyrkja i Wittenberg.

– I dåpsteologien til Luther står det at vi blir fødde på nytt, og da passar det ekstra fint, smiler Akerø.

KAN-LEDD

Dei siste endringane handlar meir om valfridom, også kalla kan-ledd. Det er parti som kyrkjelydane sjølve kan velje om dei vil ta i bruk: lystenning, bønn for dåpsbarnet og framvising av barnet.

– Vi trur den nye liturgien er betre, og at både kyrkjelyden, fadrane og dåpsforeldra med følge blir meir i stand til å lytte og ta inn over seg det som skjer. Det er ein stor dag for alle, smiler Akerø. ♦

